

N:o 37.

Af herr **Adelsköld**, angående skrifvelse till Konungen med anhållan om proposition till nästa Riksdag rörande sammanslagning af post- och telegrafverken.

Redan den 30 mars 1883, således i telefonväsendets barndomsdagar i Sverige, ansåg sig kongl. telegrafstyrelsen böra i underdånigt memorial fästa Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på nödvändigheten, ej allenast ur telegrafverkets synpunkt utan jemväl i den korresponderande allmänhetens »välförstådda intresse», att skydda kongl. telegrafverket från de vådor, för hvilka detta verk skulle kunna komma att utsättas genom täflan med den nya uppfinningen telefonen, samt föreslog till den ändan åtskilliga förbud och inskränknings i friheten att anlägga telefon och andra liknande förbindelser, såsom att dylika icke utan särskildt nådigt tillstånd skulle få uppsättas å kronans mark, inom området för allmän landsväg o. s. v., med anledning hvaraf Kongl. Maj:t den 20 april samma år utfärdade en nådig kungörelse rörande förbud att utan särskildt nådigt tillstånd uppsätta telefonledning, hvilken nådiga kungörelse sedermera på det sättet tillämpas, att flera koncessionsansökningar om telefonanläggningar på kongl. telegrafstyrelsens underdåniga afstyrkan i nåder afslagits.

Kongl. telegrafstyrelsen synes sålunda från början varit sådana anläggningar mindre välbevågen, hvilket äfven framgår af herr generaldirektören och chefens för kongl. telegrafstyrelsen anförande i Första Kammaren vid 1884 års riksdag, då herr Reuterswårds motion »om sådan förändring i kongl. förordningen af den 20 april 1883 att deruti nådigt stadgade hinder, svårigheter och omgångar måtte så mycket som möjligt undan-

rödjas» stod på dagordningen. Telefonerna, en af nyare tidens underbaraste uppfinningar, hafva emellertid sedan dess, oakadt ofvannämnda kongl. förordning, som fortfarande är gällande, utvecklats på ett förvånande sätt, hvilket bäst bevisar deras nytta och nödvändighet. Med dem har skapats ett andligt samfärdsmedel, som allt djupare ingriper både i våra privatförhållanden och affärslifvet.

Sverige har äfven blifvit ryktbart såsom det land, som i förhållande till folkmängden skaffat sig de längsta jernvägar och som både relativt och absolut har det vidsträcktaste telefontät och de flesta telefoner i jämförelse med hvarje annat land i Europa; och orsakerna härtill äro dels, att de privata jernvägarne och telefonanläggningarne hos oss *hittills*, mer än i andra länder, undgått det statsförmynderskap med åtföljande tvångsskatter och bördor, som der lagt sin tunga hand på den fria utvecklingen af dessa viktiga kommunikationsmedel, hvarigenom de här i Sverige kunnat utföras och skötas jämförelsevis billigare än i andra länder, dels ock, hvad särskildt telefonerna beträffar, att svenska uppfinnare betydligt förbättrat apparaterna och derigenom underlättat telefonens spridning.

Men »ingen sällhet varar beständigt». Uti nytt underdånigt memorial har kongl. telegrafstyrelsen den 26 nästlidne augusti fäst Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på den minskning i kongl. telegrafverkets inkomster, som under senare åren uppkommit — hvilket tillskrifves de privata telefonerna — och i underdånighet föreslagit att, till betäckande af denna brist och upphjelpande af kongl. telegrafverkets finanser, en skatt af 10 kronor skulle läggas på hvarje privat telefon, samt dessutom en beskattning af minst 40 kronor på hvar telefonstation, som mot afgift upplåtes till allmänt bruk, hvarförutom kongl. telegrafstyrelsen yrkat en mängd inskränkningar i rättigheten att anlägga enskilda telefonledningar samt slutligen att staten för telegrafverkets räkning skulle monopolisera vissa viktigare telefonlinier. Genom nådigt godkännande af dessa förslag skulle naturligtvis den besvärliga konkurrensen med telefonerna i betydlig mån hafva stäffjats.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet har emellertid för närvarande och till en början ansett sig icke kunna i vidsträcktare mån tillmötesgå telegrafverkets önsknningar än att i underdånighet föreslå en skatt på 10 kronor om året för hvar telefon, som står i förbindelse med centralstation, hvilken skatt, som beräknas inbringa 100,000 kronor, herr statsrådet, under anförande att »telefonväsendet fått utveckla sig med den allra största frihet», funnit billig för upphjelpande af telegrafverkets finanser, och som sålunda och på det att de skattdragande skulle känna sig nöjdare ansett lämpligast böra utgå under titel »*bevillning för särskilda förmåner och rättigheter*».

Denna herr statsrådet och chefens för finansdepartementet underdåniga framställning har af Kongl. Maj:t blifvit godkänd, och nådig proposition om en sådan ny skatt framlagd till Riksdagens godkännande.

Fråga kan nu uppstå, om en sådan beskattning är *rättvis, billig* och *klok*.

Till en början är det ingalunda bevisadt, att minskningen i kongl. telegrafverkets inkomster uppkommit genom telefonerna, hvilken minskning snarare torde kunna tillskrifvas den allmänna minskning i handel och all affärsverksamhet, som under 1880-talet alltjemt varit rådande och under sista åren i betänkelig grad tilltagit och föranledt minskning i inkomsterna af sjöfarten, af jernvägarne och alla kommunikationsmedel, således äfven telegraferna. Dessutom torde böra tagas i betraktande, att allra största delen af de telefoner, som finnas i Sverige, äro lokaltelefoner inom de större städerna, hvilka således icke konkurrera med kongl. telegrafverket, och att de få öfriga skulle kunnat åstadkomma en förlust för detta verk af 70,000 kronor pr år, synes vara lika orimligt som att lokaltelefonerna, hvilka icke kunnat vara kongl. telegrafverket eller dess styrelse till någon skada eller förgärlse, skulle få äran betala telegrafverkets förluster och uppehålla detta verk.

Vidare vill det förefalla något egendomligt, att denna nya skatt skulle utgå under rubrik »bevillning af särskilda *förmåner* och rättigheter».

Så vidt mig är bekant, hafva alla de telefonanläggningar, som nu skulle få äran att stödja och uppehålla kongl. statstelegrafverket, anlagts och bekostats af enskilda personer, föreningar och bolag, och den enda befattning staten tagit med desamma har varit utfärdandet af kongl. kungörelsen af den 20 april 1883, hvilken icke kan anses som synnerligen »förmånlig» för telefonerna. Några »särskilda» *förmåner* från statens sida kunna telefonerna således icke glädja sig åt, och hvad *rättigheterna* beträffar, så borde väl allmänheten vara berättigad att, om ingen skada till person eller egendom uppkommer, på egen bekostnad anskaffa sig ett tidsenligt kommunikationsmedel, och för staten borde det vara en kär pligt att omhulda och befordra hvarje sådant allmännyttigt kommunikationsmedel i stället för att försvåra och undertrycka detsamma.

Godkännes principen för denna beskattningsform, finnes ett vidsträckt perspektiv för nya skattetitlar, om hvilka vi nu icke hafva någon aning. Att kläda sig är ju en menskelig »förmån», som sålunda skulle kunna beskattas. Att kunna elda i boningsrum under vintern är ju äfven en ej obetydlig förmån. Akdon, fordon och dylikt lämpa sig af samma skäl för beskattning, emedan det är »förmånligare» att åka än att gå och mera bekvämt att låta forsla en vara på ett fordon än att bära den på ryggen. Man

skulle genom flitig öfning uti och tillämpning af denna skatteprincip kunna komma lika långt i fullkomlighet att uppfinna skattetitlar som i Frankrike, der skatteteoretici visserligen anse solljuset böra vara skattefritt, men pålagt »fönsterskatt» på den grund, att då ljuset genom fönster ledes in i rummen, så blifver detta en »särskild förmån» för husegaren, som bör beskattas och i verkligheten äfven drygt beskattas. För min del anser jag således denna nya privatskatt lika obillig som orättvis, så mycket mer som telefonbolagen förut ingalunda äro skattefria, utan erlægga en ganska dryg bevillning till stat och kommun. Den nya skatten skulle således blifva — som man säger — »tårta på tårta», eller »lök på laxen». Och kan det vara klokt att pålägga en sådan beskattning?

Som jag redan haft äran anföra, har svenska telefonnätet utvecklats sig så, att det redan öfverträffar alla andra länders i Europa och täflar med Amerika, telefonens hemland. Finge den nuvarande jmförelsevis fria utvecklingen ostörd från statens sida fortgå, och inga nya skatter pålades, så är antagligt, att landet till oberäknelig nytta för sina invånare inom kort skulle vara öfverdraget med ett telefonnät. Hvarje by, hvarje gård skulle hafva sina telefoner och muntligen kunna på långa afstånd meddela sig med bekanta och affärsmän, hvarigenom ofantlig tid — och tid är penningar — besparades. Och ju vidsträcktare en kommunikations system utvecklas och utsträcker, desto fördelaktigare för alla närboende. En skatt af 10 kronor per telefon kan visserligen, om den vore rättvis och berättigad, icke vara af så stor betydelse i de större städerna, der fördelarne att stå i förbindelse med många personer på långa afstånd äro öfvervägande; men i de mindre städerna och på landet, der ett fåtal abonnenter finnes, och der det nu utan denna skatt ofta mötte svårighet att få en telefonförening till stånd, vore på många ställen en skatt af 10 kronor per telefon säkert mördande. Många mindre handverkare och köpmän, som med ansträngning skaffat sig en sådan, skulle troligen nödgas afstå derifrån.

Det förefaller mig således vara hvarken billigt ej heller klokt att genom en ny skatt hindra och stäfja utvecklingen af telefonverksamheten i landet, hvilken hittills endast burit goda frukter för det allmänna och enskilda — och det allmännas och enskildas sammanlagda väl är statens — så mycket mindre som det torde finnas andra staten värdigare och bättre medel att hjälpa telegrafverket.

Redan för flera år sedan väcktes fråga om att förena kongl. telegrafverket med kongl. posten, och i sitt underdåniga anförande till statsrådsprotokollet den 31 nästlidne december, angående skatt på telefonerna, har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet påpekat, att tiden möjligen kunde vara inne att närmare tänka på en sådan sammanslagning.

Ingen, allra minst motionären, har sagt eller kunnat säga, att icke kongl. telegrafverket i Sverige är i alla afseenden utmärkt för tillmötesgående, ordentlighet och punktlighet, och ingen kan heller med fog klandra kongl. styrelsen därför, att den håller på sina rättigheter och med alla lofliga medel vill sålunda befara *verkets* förkofran; men en annan fråga är, om en sådan statslyx som ett särskildt embetsverk för elektriska telegrafer och ett särskildt för posten med hvar sin generaldirektör och stab är nödvändig i Sverige, då Preussen, Frankrike m. fl. stormagter icke bestått sig med en sådan, utan mera anspråkslöst nöjt sig med att förena post- och telegrafverken under samma chef. Bifogade tabell öfver antalet invånare, post- och telegrafstationer, befordrade bref och telegram, inkomst af post och telegraf i Sverige, Tyska riket och Frankrike, synes bekräfta att, om post- och telegrafverken kunna vara förenade under en hand i Tyskland och Frankrike, så borde detta vara förhållandet äfven här, samt att det varit ett lika stort misstag att posten och telegrafen som jernvägs-trafik- och byggnadsstyrelserna varit åtskilda under olika chefer. Man bör vara tacksam mot regeringen, att detta sistnämnda misstag rättats, och det är att hoppas, att då sådant utan större rubbningar eller fara för landet kunnat ske med jernvägsstyrelserna, så bör det äfven kunna åvägabringas med post- och telegrafverken, blott god vilja finnes. Fördelen af en sådan sammanslagning under en chef af dessa båda verk af samma natur vore icke så obetydlig, ty två styrelser med särskilda embetslokaler kosta alltid mer än en. Vidare finnas på många ställen telegrafstationer, der det ej expedieras mer än 50 till 100 telegram i månaden, eller 2 à 3 om dagen, hvilkas expedierande i medeltal ger tjänstemannen 15 à 20 minuters sysselsättning om dagen.

Dylika stationers debet måste naturligtvis stå i ledsamt förhållande till kredit.

Hvad vore då naturligare än att på dylika ställen telegrafapparaten insattes på postkontoret, som ju alltid finnes på ort, der statstelegraf är inrättad. Men detta går icke an, såsom det nu är stäldt, med två skilda verk för telegraf och post. På hvarje plats, om än så obetydlig, måste finnas 2:ne särskilda lokaler för posten och telegrafen med olika tjänstemän, som sakna sysselsättning; och i stället att förena tjänsterna och derigenom minska kostnaderna, indrager kongl. telegrafstyrelsen stationerna, som på sådant sätt icke *kunna* bära sig, eller fordrar att allmänheten och telefonerna skola betala misstagen och förlusterna.

Sammanfördes åter de båda verken, skulle säkert på många handelsplatser och större byar, dit det under nämnda förhållanden icke är tänkbart

att draga telegraf, sådana förbindelser med stora världen utan förlust för statsverket kunna åstadkommas.

Exempelvis kan anföras, att i Tyskland har man i ej mindre än omkring 5,000 mindre postkontor på landet insatt telefoner, hvarigenom de mer svårskötta telegrafapparaterna kunnat indragas, och meningen är att i ytterligare 800 st. verkställa en sådan ändring.

Att såväl den korresponderande allmänheten som tjänstemännen vid posten och telegrafen icke skulle blifva lidande på föreningen af dessa båda verk, torde med visshet kunna förutses, ty kongl. telegrafstyrelsen har ofta, till följd af sina mindre goda finanser, sett sig nödsakad att fordra bidrag till telegrafstationers uppehållande af kommun och enskilde eller göra indragningar och förknappningar ej minst till förfång för allmänheten.

Genom att således sammanslå kongl. post- och telegrafverken och ordna saken på ett mera praktiskt sätt, skulle säkerligen lätt nog kunna åvägabringas den besparing i omkostnader för telegrafverket, som erfordras att bestrida den kommande och antagligen blifvande årliga bristen, så att inga orättmätiga skatter behöfde upptagas af telefonerna för telegrafens skull, och jag får därför vördsammast hemställa,

det Riksdagen behagade besluta i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästa Riksdag inkomma med nådig proposition till sammanslagning af post- och telegrafverken och statstelegrafernas ställande såsom en afdelning under chefen för kongl. postverket.

Stockholm den 28 januari 1888.

Cl. Adelsköld.

Bilaga till herr Adelskölds motion rörande telegrafverkets förening med postverket.

Jemförelsetabell

emellan kongl. svenska samt tyska och franska post- och telegrafverken enligt Sveriges officiella statistik — Statistische Jahrbuch für das Deutsche Reich samt Annuaire statistique de la France.

	Sverige 1885.	Tyska riket 1885.	Frankrike 1883.
Posten:			
Antal invånare.....	4,682,769	46,700,000	36,767,000
Antal poststationer.....	1,640	17,452	6,429
Antal bref befordrade.....	91,720,927	1,149,875,000	619,849,170
Total postinkomst.....	6,013,641 kr. = 8,352,300 fr.	152,904,000 m. = 191,000,000 fr.	125,947,608 fr.
Telegrafen:			
Liniernas längd.....	8,578 km.	82,992 km.	86,867,571 km.
Antal stationer.....	885	13,118	Saknas uppgift.
Antal telegram.....	1,166,634 st.	15,844,163	21,087,638
Inkomster.....	1,840,454 fr.	21,424,710 m. = 26,800,000 fr.	25,054,084 fr.